

Kavramsal Zenginlik ve Standardizasyon Arasında: Eğitime Giriş Ders Kitaplarının Analizi

Yalçın DİLEKLİ¹ M. Emir RÜZGAR¹ Savaş KARAGÖZ¹ İbrahim SÖZCÜ¹

¹ Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Aksaray, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 11.02.2024
Kabul Tarihi: 22.05.2024
Yayın Tarihi: 30.06.2024

Anahtar Kelimeler:

Eğitime giriş,
Eğitim bilimine giriş,
Öğretmenlik mesleğine giriş,
Ders kitabı analizi,
Eğitimin kavramlaştırılması.

ÖZET

Öğretmenlik mesleği için gereksinim duyulan temel kavram, yaklaşım ve yöntemlerin ele alındığı bir giriş dersi olarak tanımlanabilecek ve farklı dönemlerde farklı adlarla anılan Eğitime Giriş dersinin, öğretmen adayının başarılı bir eğitim almasına ve öğretmenlik dünyasına başarılı bir şekilde geçmesine ön ayak olması beklenir. Bu süreçte öğretmen yetiştiren eğitimcilerin en sık yararlandığı kaynaklardan biri, kuşkusuz bu derslere yönelik yazılmış ders kitaplarıdır. Bu çalışmada Türkiye'de 1997-2020 yılları arasında yayımlanan Eğitime Giriş, Eğitim Bilimlerine Giriş veya Öğretmenlik Mesleğine Giriş ders kitaplarının içerik açısından analiz edilerek eğitim alanının nasıl kavramlaştırıldığı ve bu kavramlaştırmanın yıllar içerisinde nasıl bir değişime uğradığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Amaca ulaşmak amacıyla betimsel olarak tasarlanan bu araştırmanın evrenini, 1997 ila 2020 yılları arasında yayımlanmış eğitime giriş mahiyetindeki ders kitapları oluşturmuştur. Tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak 1997-2005 yılları arasında yayımlanmış üç, 2006-2018 yılları arasında yayımlanmış altı ve 2018-2020 yayımlanmış üç ders kitabı örneklem olarak seçilmiştir. Kitapları analiz edebilmek için bir kitap analiz formu hazırlanmış ve forma yönelik uzman görüşü alınmıştır. Analiz sonucunda eğitime giriş mahiyetindeki kitaplarda özellikle 2020'li yıllara doğru bir standardizasyonun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Ayrıca eğitimin daha çok davranışçı yaklaşımla ilişkilendirilerek tanımlandığı da saptanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda eğitime giriş mahiyetindeki derslere yazılacak kitaplarda kapsamlılık ile çeşitliliğin artırılması ve eğitim ile ilgili kuramsal tartışmalara zenginlik katabileceği göz önüne alınarak eğitime farklı bakış açılarıyla yaklaşılması önerilmiştir.

Among Conceptual Diversity and Standardization: An Analysis of Introduction to Education Coursebooks

Article Info

Received: 11.02.2024
Accepted: 22.05.2024
Published: 30.06.2024

Keywords:

Introduction to education,
Introduction to educational
sciences, Introduction to
teaching profession,
Coursebook analysis,
Conceptualization of
education.

ABSTRACT

As an introductory course to the teaching profession, Introduction to Education, having different names in different time periods, includes the presentation of the basic concepts, approaches and methods needed for the teaching profession. As such, the course is expected to lead the preservice teacher into a successful career in education and a successful transition to the world of teaching. One of the most frequently used resources by teacher educators for the aforementioned transition is undoubtedly the textbooks written for these courses. This study aimed at analyzing the content of such textbooks (Introduction to Education, Introduction to Educational Sciences or Introduction to the Teaching Profession) published in Turkey between 1997 and 2020 to determine how the field of education is conceptualized and how this conceptualization has changed over the years. Designed as descriptive research, the population of this study consisted of all introductory education textbooks published between 1997 and 2020. Using a stratified sampling method, three textbooks published between 1997-2005, six textbooks published between 2006-2018 and three textbooks published between 2018-2020 were selected as the sample. A book analysis form was prepared and expert opinion was obtained for the form in order to analyze the books in the sample. As a result of the analysis, the study determined that a standardization emerged in introductory books on education, especially towards the 2020s. In addition, the study yielded that education was mostly defined in relation to the behaviorist approach. Based on the findings, the study recommended to increase comprehensiveness and diversity in the books to be written for introductory courses in education and to approach education from different perspectives, considering that it can enrich the theoretical discussions on education.

Bu makaleye atıfta bulunmak için:

Dilekli, Y., Rüzgar, M. E., Karagöz, S. & Sözcü, İ. (2024). Kavramsal zenginlik ve standardizasyon arasında: Eğitime giriş ders kitaplarının analizi. *Edutech Research*, 2(1), 17-37.

*Sorumlu Yazar: Yalçın DİLEKLİ, yalcindilekli@aksaray.edu.tr

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

1982-97 yılları arasında YÖK, MEB ile birlikte öğretmen eğitimi programlarını üç ana alan altında toplanabilecek dersleri içerecek şekilde düzenlemiştir: (1) genel kültür, (2) pedagojik bilgi ve (3) uzmanlık alanı (Kavak vd., 2007). Özellikle pedagojik bilgi açısından, Eğitim Bilimlerine Giriş, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Psikolojisi gibi dersler programın önemli bir parçası olmuştur. 1997 yılında YÖK, öğretmen eğitimi için yeni bir yaklaşım getirerek öğretmen programlarında büyük bir revizyon başlatmıştır. Bu yeni reform, tüm öğretmen adaylarının mezun olabilmek için Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eğitimde Planlama ve Değerlendirme, Gelişim ve Öğrenme gibi dersleri tamamlamalarını öngörmüştür. 1997 reformuyla oluşturulan programların ömrü 2006-2007 akademik yılına kadar sürmüştür. Bu tarihte yeni bir revizyon daha hayata geçirilmiştir. Her ne kadar 2006 reformu ile bölüm isimlerinde ve içeriklerinde yenilikler yapılmış olsa da öğretmen eğitimi programlarının meslek bilgisi dersleri açısından çok fazla bir değişiklik olmamıştır, zira yeni programlar öğretmen adayları için meslek bilgisi dersleri kapsamında Eğitim Bilimine Giriş, Gelişim Psikolojisi, Program Geliştirme gibi pedagojik dersler yer almıştır. YÖK, 2018 yılında öğretmen eğitimi programlarında tekrar bir değişim başlatmıştır. Bu yeni değişiklik ile tüm eğitim fakülteleri için standart bir program uygulamaya geçirilmiştir. 2018 programı önceki programlara benzer şekilde meslek bilgisi, genel kültür ve alan bilgisi olmak üzere üç ana alandan oluşmuştur. Meslek bilgisi alanında verilen dersler arasında farklı adlarla yer alsa da öğretmen adayını mesleğe ve alana hazır hale getirme açısından eğitime giriş dersinin önemli olduğu sonucuna varılabilir.

Öğretmenlik mesleği için gereksinim duyulan temel kavram, yaklaşım ve yöntemlerin ele alındığı bir giriş dersi olarak tanımlanabilecek Eğitime Giriş dersinin, öğretmen adayının başarılı bir eğitim almasına ve öğretmenlik dünyasına başarılı bir şekilde geçmesine zemin hazırlaması beklenmektedir (Som, Türkan ve Altun, 2016). Zira bir alanla ilgili kavramlarda o alanla ilgili olgu, değer ve bilgiler yer alır (Kaya ve Aladağ, 2023). Eğitime Giriş dersi, öğretmenlik mesleğine yeni adım atan bir öğretmen adayının eğitimi boyunca karşılaşacağı ve mesleki kariyeri boyunca uygulamak durumunda olduğu kuramsal bilgi, beceri ve yaklaşımların temellerini atması açısından öğretmenlerin eğitiminde büyük bir önemi haizdir. Diğer bir deyişle, Eğitime Giriş dersindeki edinimin sonraki yıllarda öğretmen adayının alacağı hem meslek bilgisi hem de alan bilgisi derslerindeki edinimini arttıracığı söylenebilir. Bu derste edinimin önemli boyutlarından biri ise o derste kullanılacak içeriktir. Söz edilen içeriğin temel ögesi ise bu derslerde ele alınan kitaplardır. Bu bağlamda eğitime giriş ve benzeri adlarla verilen derslerde öğretim üyelerince okutulması amacıyla farklı kitaplar özellikle 1990'lı yıllardan sonra yayımlanmıştır. Bu kitaplarda yer alan içeriğin analiz edilmesi, eğitim bilimleri alanının nasıl kavramsallaştırıldığı ve bu kavramsallaştırmanın yıllar içerisinde nasıl değişiklik gösterdiğini belirleme açısından önem arz etmektedir. Bu amaçla mevcut çalışmada önemi vurgulanan eğitime giriş kitaplarının yakından incelenerek analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Alanyazın Taraması

Türkiye, 19. yüzyılın ortalarından itibaren farklı eğitim anlayışlarının ve öğretmen yetiştirme modellerinin geliştirildiği ve çeşitli eğitimsel uygulamaların denendiği bir ülke olagelmıştır. 1923 yılında Cumhuriyet Devrimi ile eğitim alanında köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda Köy Eğitmen okullarının kurulması ile başlayan süreç, İsmail Hakkı Tonguç öncülüğünde Eğitmen Yetiştirme ve Köy Enstitüleri adı altında sistemli hale getirilmiş ve öğretmen yetiştirme alanında özgün bir yaklaşım ortaya konulmuştur. Bu okullarda öğretmenin sadece alfabe öğreten kişi olarak değil aynı zamanda köy halkına rehberlik edebilecek beceri ve bilgiye sahip olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Kaya, 1987). Öğretmen yetiştirme alanına dair diğer önemli gelişme 1933 yılında gerçekleşen üniversite reformu kapsamında 1936 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde Pedagoji kürsüsünün açılmasıdır. Öğretmen olmak isteyen öğrencilere öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin verildiği

kürsüde öğretmen adaylarına eğitimin kurumsal esasları ve öğretmenliğin uygulamadaki görevleri hakkında bilgi verilmesi hedeflenmiştir (Öğülmüş, 2006).

1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel kanunu ile birlikte öğretmen yetiştiren kurumlar yükseköğretim kurumuna dönüştürülmüştür. Buna bağlı olarak eğitim enstitüleri kurulmuş ve ilköğretim öğretmeni yetiştirme süreci yükseköğretim seviyesinde konumlandırılmıştır (Akyüz, 1993). 1982 yılında 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile öğretmen yetiştiren bütün kurumlar üniversitelere bağlanmış ve YÖK bünyesinde faaliyet göstermeleri kararlaştırılmıştır (MEB, 1998). Bu süreçte eğitim fakültelerinin programları yeniden düzenlenmiş ve Eğitim bilimine giriş gibi bazı dersler zorunlu hale getirilmiştir (Duman, 1991).

1997-1998 eğitim-öğretim yılında, ilköğretim kademesinde 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim değişikliği bu kademe görev alacak öğretmenlerin yetiştirilme sürecinde de değişikliklere sebep olmuştur. Eğitim Fakültelerinin ders içerikleri yeniden düzenlenmiş ve meslek bilgisi dersleri çoğaltılmıştır. 2006 yılında ise ilk ve ortaöğretim ders programları köklü bir değişikliğe uğramıştır. Öğretmenlerin bu değişikliklere uyum sağlaması için yeterliliklerinin artırılması gündeme gelmiştir çünkü yenilenen programlarla öğrenciler gibi öğretmenlerin de sınıf içi rollerini değiştirmiştir (Korkmaz, 2006). Bu sebeple 1998 yılından itibaren süregelen öğretmen yetiştirme süreçlerinin aksayan yönlerinin düzeltilmesi ve geliştirilmesi için 5-11 Mart 2006 tarihlerinde “Eğitim Fakülteleri Program Geliştirme Çalıştayı” düzenlenmiş, öğretmen yetiştirme program taslakları geliştirilmiştir (Özgül, 2017). Takip eden süreçte öğretmen yetiştirme programları arasındaki farklılıkları gidermek amacıyla öğretmen yetiştiren tüm lisans programlarında uygulanmak üzere standart öğretmen yetiştirme programları 2018 yılında hayata geçirilmiştir. Bu durum 2020 yılına kadar devam etmiş, 2020 yılından sonra YÖK eğitim fakültelerine kendi programlarını hazırlama olanağı vermiştir.

Öğretmen yetiştirmede tarihsel süreç boyunca farklı uygulamalar denenmiş ve farklı dersler eğitim programlarında yer almıştır. Özellikle öğretmenlik meslek bilgisi alanı her dönemde etkin şekilde düzenlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen yetiştiren ilk kurumlardan itibaren öğretmenlik mesleğinin kuramsal temellerinin ele alındığı eğitim bilimleri dersi ön plana çıkmıştır. Erginer’e (2006, s. 50) göre, “Eğitim Bilimine Giriş dersi değişik isimler altında öğretmen yetiştiren kurumların programlarında sürekli yer almıştır.” Zaman zaman Eğitime Giriş, Eğitim Bilimlerine Giriş, Öğretmenlik Mesleğine Giriş olarak anılsa da bu derslerin içerikleri birbirleriyle benzerlik gösterdiği belirtilmiştir (Kösterelioğlu, 2007). 1982 yılında öğretmen yetiştirme alanının bir standarda oturtulması ve 1997 yılında yapılan köklü değişiklik ile beraber Eğitim Bilimine Giriş dersi zorunlu ders haline almış ve bu süreçten itibaren bu alana dair yayınlar çoğalmaya başlamıştır. Özellikle lisans programında faydalanılmak üzere çok sayıda Eğitim Bilimine Giriş ders kitabı yayımlanmıştır.

Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan temel hedef ve kazanımları, kavramları, becerileri öğrencilere aktarmak için faydalanılan temel eğitim materyalleridir. Son yıllarda teknolojik, işitsel veya görsel öğretim materyalleri geliştirilmesine rağmen ders kitapları hâlâ en çok kullanılan eğitsel materyallerden biridir (Roberts, 2014). Nitekim birçok farklı kültürde dersin yürütücüsünden sonra en temel kaynak olarak ders kitapları görülmektedir (Demirkaya, 2013). Benzer şekilde Peker Ünal (2019, s. 81), Seguin (1989, s. 18)’den alıntılanarak ders kitaplarının “bilgi aktarma, öğrenmeyi düzenleme ve öğrencinin öğrenmesini yönlendirme” olmak üzere üç rolünden söz etmiştir. Bununla birlikte ders kitapları içerikte yer alan fikirleri aktardığından dolayı çoğu ders sorumlusu için programın sınıfa yansımını etkileyen önemli unsurlardan biri olarak tanımlanmaktadır (Hussain, 2012). Bu sebeple öğretmenlerin büyük bir kısmı planlarını ve etkinliklerini ders kitaplarına uygun olarak yapmaktadır (Gibson, 2012).

Derslerin yürütülmesinde temel kaynak olarak kitapların tercih edilmesinin başlıca sebeplerinden biri, ders kitaplarının öğrencilere bilgi aktarımı için özlü ve anlaşılır bir araç olmasıdır (Elliott, 1992).

Öğretmenler, derslerde farklı kaynaklar kullansa bile, ders kitapları öğrencilere ön bilgi için kaynaklık etmektedir. İkincisi, farklı şartlarda ve mekanlarda aynı seviyede eğitim alan öğrenciler için ders kitapları bir standart oluşturmaktadır. Bu bağlamda ders kitapları eğitimde birliğin sağlanmasına ve fırsat eşitsizliğini önlemeye yardımcı olur (Hussain, 2012). Üçüncü olarak, birçok ders kitabı devlet standartlarına uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu standartlardan dolayı kaynak olarak bir ders kitabı kullanılarak ders planlandığında öğretmen kendini daha rahat ve güvende hissetmektedir (Roberts, 2014). Dördüncüsü, ders kitapları hem öğretmenlere hem de öğrencilere birincil ve ikincil kaynak (örneğin resimler, grafikler, haritalar, belgeler) sağlamaktadır. Bu sayede bilgi ve beceriler somutlaştırılmaktadır (Schug vd., 1997). Ayrıca ders kitaplarının sürekli olarak güncellenmesi, öğrencilere tarihsel bir bakış açısı sağlamakta ve zaman içerisinde yaşanan değişimleri anlamaları için imkan sunmaktadır (Roberts, 2014). Belirtilenler dışında ders kitabının kullanılması, öğretmenler için öğretimin kılavuzlanması açısından temel bir rehber görevini görmektedir (Tindall, 1996). Öğretmenler, derslerini ders kitaplarına göre şekillendirir, sınıf etkinliklerini ve ev ödevlerini ders kitabına göre düzenlerler. Ayrıca ders kitapları sadece bilgi ve becerinin öğretiminde değil, değer ve kültürün de yeni nesillere aktarılmasında önemli bir yere sahiptir (Ersoy ve Şahin, 2012). Ders kitaplarının öğrencilere yönelik yararları ile birlikte bir alandaki kavramsal anlayışı yansıttığı da söylenebilir. Ders kitapları aracılığıyla ele alınan içerikteki değişim, alanın algılanışı ve kuramlandırılışındaki değişimi de sergileyebilir.

Eğitime giriş dersi için özellikle 1990'lı yıllardan sonra birçok ders kitabı hazırlanmıştır. Bu kitapların analiz edilmesiyle eğitim kavramına alanyazında yüklenen kuramsal anlamın ve bu anlam doğrultusunda eğitsel pratiklerin nasıl şekillendiği belirlenebilecektir. Ayrıca 90'lı yıllardan bugüne kadar eğitime yüklenen anlamın nasıl bir değişime uğradığı da saptanabilecektir. Bu belirlemeler sayesinde eğitim bilimleri alanının kavramsal ve kuramsal temelinin yapısal özelliklerine ilişkin ipuçları elde edilebilecektir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Türkiye'de 1997-2020 yılları arasında farklı adlarla (Eğitime Giriş, Eğitim Bilimlerine Giriş ve Öğretmenlik Mesleğine Giriş) yayımlanan ders kitaplarının içerik açısından analiz edilerek eğitim alanının nasıl kavramlaştırıldığı ve bu kavramlaştırmanın yıllar içerisinde nasıl bir değişime uğradığının belirlenmesidir. Bu amaç kapsamında şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. İncelemeye alınan ders kitaplarında eğitim nasıl kavramsallaştırılmıştır?
 - a. Bu kitaplarda eğitim nasıl tanımlanmıştır?
 - b. Bu kitaplarda eğitim hangi disiplinler ile ilişkilendirilmiştir?
2. İncelemeye alınan ders kitaplarında eğitim ile ilgili temel kavramlar nasıl tanımlanmıştır ve tanımlar 1997-2020 yılları arasında nasıl bir değişim geçirmiştir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Türkiye'de 1997 ila 2020 yılları arasında yayımlanan öğretmen adaylarının eğitim bilimleri alan yazını ile tanışma ve onlarda temel oluşturma amaçlı ders kitaplarını analiz ederek eğitim kavramının nasıl kavramlaştırıldığını ve bu kavramlaştırmanın yıllar içinde nasıl değiştiğini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada araştırma amacına uygun olarak betimsel araştırma modeli işe koşulmuştur. Betimsel araştırma, var olan bir durum yahut olayı evrenden seçilen bir örneklem üzerinden inceleyerek o evrenin doğru bir tanımına ulaşmayı sağlar (Balcı, 1989). Eğitime alanına giriş niteliğindeki kitaplardaki eğitime yönelik genel anlayışı belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada betimsel modelin uygun olduğu düşünüldüğü için araştırma betimsel modelle tasarlanmıştır.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, 1997 ila 2020 yılları arasında Türkçe olarak yayımlanan Eğitime Giriş, Eğitim Bilimlerine Giriş ve Öğretmenlik Mesleğine Giriş başlıklı kitaplardan belirlenebilenlerin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmanın Giriş bölümünde açıklandığı üzere öğretmen yetiştirme programları yakın tarihte öncelikle 1997 yılında, ardından 2006 yılında, takiben 2018 yılında ve son olarak da YÖK'ün eğitim fakültelerine kendi programlarını hazırlama yetkisini devrettiği 2020 yılında köklü değişiklikler geçirmiştir. Bu bağlamda araştırmanın evreninden örneklem belirlenirken yayımlanmış kitaplar 1997-2005 arası, 2006-2018 arası ve 2018-2020 arası yayımlanmış kitaplar olmak üzere üç döneme ayrılarak ele alınmıştır. Söz edilen dönemlerde yayımlanan ve alanyazın taraması sonucunda belirlenen kitapların sayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Araştırma Evreni

Yıl Aralığı	Belirlenen Yayımlanmış Kitap Sayısı (n)	Belirlenen Yayımlanmış Kitapların Toplama Yüzdesi (%)
1997-2005	15	25
2006-2018	29	48
2018-2020	16	27
TOPLAM	60	100

Tablo 1'den görülebileceği üzere 1997-2005 yılları arasında yayımlanan kitaplar arasından 15'i, 2006-2018 yılları arasında yayımlanan kitaplardan 29'u ve 2018-2020 yılları arasında yayımlanan kitaplardan 16'sı belirlenmiştir. Belirlenen bu yayınlar, tabakalı örneklem tekniği kullanılarak yıllar aralığındaki yüzdeleri dikkate alınarak rassal şekilde dönem aralıklarından seçilip araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Araştırmanın örnekleme Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Araştırma Örnekleme

Yıl Aralığı	Örnekleme Seçilen Kitap Sayısı	Örnekleme Seçilen Kitap Sayısının Örnekleme Toplamına Yüzdesi (%)
1997-2005	3	25
2006-2018	6	50
2018-2020	3	25
TOPLAM	12	100

Tablo 2'den görülebileceği üzere 1997-2005 yılları arasında yayımlanmış belirlenen kitaplar arasından üçü, 2006-2018 yılları arasında yayımlanmış belirlenen kitaplardan altısı ve 2018-2020 yılları arasında yayımlanmış belirlenen kitaplardan üçü olmak üzere toplam 12 kitap örnekleme oluşturmuştur. Yıllar aralığından örnekleme seçilen kitap yüzdelerinin yıl aralıklarının evrendeki yüzdelerine uyumlu olduğu Tablo 1 ve 2'den görülebilmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın örnekleminin oluşturulmasının ardından belirlenen kitaplar, yazarlarca sahaflardan ve yayınevlerinden temin edilerek araştırmanın veri seti oluşturulmuştur. Oluşturulan veri seti, yıl aralıklarına göre düzenlenerek analize hazır hale getirilmiştir. Veri analizi sürecinde öncelikle kitapların tamamı araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Yapılan incelemenin ardından araştırmanın

sorularına uygun olacak şekilde kitaplarda eğitimin tanımlanışı, eğitim ile ilgili terimlerin ve disiplinlerin nasıl kavramlaştırıldığı, bu kavramlara atfedilen anlamların yıllar içindeki değişimi ve kitaplarda kullanılan kaynaklar başlıkları oluşturularak analiz için bir kitap analizi formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form, uzmanlık alanları Eğitim Programları ve Öğretim olan, aynı zamanda ders kitabı analizi deneyimi bulunan üç uzmana sunularak dönütleri alınıp forma son hali verilmiştir. Daha sonraki süreçte kitaplardan her birisi her bir yazar tarafından hazırlanan forma göre analiz edilmiştir. Yazarların bireysel olarak yaptıkları analizler, bir araya getirilerek düşünce ayrılıkları üzerine tartışılıp analizler üzerinde ortak bir yargıya varılmıştır (O'Connor ve Joffe, 2020).

Etik

Bu araştırma insanlardan veri toplanan bir araştırma olmadığı için etik kurulu onayı gerektirmemektedir. Araştırmada analiz kapsamına alınan kitaplar; 1997-2005 arası A dönemi, 2006-2018 arası B dönemi ve 2019-2020 arası C dönemi olacak şekilde düzenlenmiştir. Her bir dönemde analize alınan kitaplara A1, A2, B1, B2, C1, C2 gibi kodlar verilmiştir. Bulguların sunumunda kitaplardan alınan doğrudan alıntılarda oluşturulan bu kodlar verilmiş, ancak kitap yazarlarının mahremiyetini korumak amacıyla kitapların metin içi ve metin sonu atıflarına çalışmada yer verilmemiştir.

BULGULAR

A Dönemine Yönelik Bulgular

Eğitim Kavramı Üzerine. İncelemeye alınan A dönemi kitaplarında eğitimin bir bilim olduğunu ispat düşüncesi sıklıkla vurgulanmıştır. Örneğin, A1 kitabında “eğitim bilim midir yoksa teknik midir tartışmaları artık güncelliğini yitirmiştir. Bugün kendisine özgü sağlam bir yapı ile birlikte...” (s. 6) ifadesine yer verilmiştir. Eğitimin bir bilim olduğunun ispatı özellikle eğitimin tarihsel gelişimi ön plana çıkarılarak ele alınmıştır. Bu durumu ifade ederken Doğu ve Batı uygarlığından eğitim konusunda düşünceleri öne çıkan Platon, Farabi, İbn-i Sina, Rousseau ve Dewey gibi düşünürlerin görüşlerine eğitim-tarih ilişkisi ekseninde oluşturulan başlıklar altında yer verilmiştir. Benzer şekilde eğitim kavramının tanımlanmasına çalışmalar bu dönem kitaplarında ağırlıklı olarak yer almıştır (bkz. Tablo 3).

Tablo 3

A Dönemi Kitaplarında Eğitim Tanımları

Kitap Kodu	Eğitim Tanımı
A1	“Eğitim bireyin tüm yaşamı boyunca sürmekte ve okul dışında ve içinde yaşam boyu edindiği deneyimlerin bütünüdür” (s.7)
A2	“Bir insan varlığının yetişmesi ve gelişmesini sağlamak üzere, kendine özgü tüm imkanların onlar üzerinde kullanılması ve her birinin bizatihi kendisidir” (s. 4)
A3	“Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde, değişme meydana getirme süreci” (s. 6)

Bu dönem kitaplarındaki eğitim tanımları incelendiğinde göze çarpan husus, hazır bir tanımlı kullanmak yerine yazarların çoğunlukla kendi tanımlarının oluşturma gayretinin var olmasıdır. Nitekim incelemeye alınan üç kitapta da eğitime yönelik farklı tanımlara yer verilmiştir. Bu durumda da o dönemde eğitimin kavramlaştırılışında bir standardizasyon değil, çeşitlilik olduğu söylenebilir. Tablo 3'ten görülebileceği üzere A döneminde yazarlar başka yazarların hazır eğitim tanımlarını kullanmak yerine, kendileri eğitimi tanımlama çabasına girişmiştir. Diğer yandan A dönemindeki kitaplarda eğitimin inter disiplinler ve multidisipliner bir çalışma alanı olduğu vurgusu görülmektedir çünkü bu

dönem kitaplarının bölümleri eğitimin diğer sosyal bilimler ile ilişkisinin açıklanmasına ayrılmıştır (bkz. Tablo 4).

Tablo 4

A Dönemi Kitaplarında Ortak ve Özgü Bölüm Başlıkları

Kitap Kodu	Ortak Bölümler	Kitaba Özgü Bölümler
A1	Sosyoloji, Felsefe, Psikoloji, Politika, Ekonomi.	Araştırma Yöntemleri, Sanat, Öğretmen Rolü, Eğitimde Yenilik ve Reform
A2	Sosyoloji, Felsefe, Psikoloji, Politika, Ekonomi.	Türk Eğitim Sistemi, Türk Milli Eğitiminin Genel Yapısı,
A3	Sosyoloji, Felsefe, Psikoloji, Politika, Ekonomi.	Araştırma Yöntemleri, Demokrasi, Teknoloji, Özel Eğitim, Halk Eğitimi, Ölçme-Değerlendirme, Eğitim Yönetimi, Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Tablo 4'te görüldüğü üzere A dönemi kitaplarında eğitim ortak bir şekilde sosyoloji, felsefe, psikoloji, politika ve ekonomi alanlarıyla ilişkilendirilmiştir. A döneminde söz edilen disiplinler arasında en çok vurgulanan alan ise sosyolojidir (bkz. Tablo 5).

Tablo 5

A Dönemi Kitaplarında Eğitimin İlişkilendirildiği Sosyolojik Kavramlar

Kitap Kodu	Eğitimin İlişkilendirildiği Kavramlar
A1	Öğretim, Öğrenme, Öğretim teknolojileri ve materyaller, öğretmenlik, okul.
A2	Pedagoji, öğretmenlik.
A3	Kültürleme, okul, aile, öğrenme, öğretme, değerlendirme.

Tablo 5'ten çıkarılabileceği üzere eğitimin bir toplum inşa etmedeki başat rolüne sıklıkla değinilerek eğitimin esasen bir insan yetiştirme ve nihayetinde toplum oluşturma amacı güttüğü tartışılmıştır. Tam olarak da bu insan ve toplum yetiştirme görevi ele alınarak eğitime yönelik açıklamalarda öğretmenlik mesleğine özel bir önem verildiği görülmüştür.

Eğitimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi. A dönemi kitapları eğitimin ilişkilendirildiği diğer disiplinler açısından ele alındığında ilk göze çarpan alan değinildiği üzere eğitim ile sosyoloji arasındadır. Eğitim ile sosyoloji arasındaki ilişkisi açıklanırken kültür, okul-toplum ilişkisi, okulun toplumdaki yeri gibi kavramlar vurgulanmış ve kültürü aktarmada okulun ve eğitim sürecinin önemi vurgulanmıştır (bkz. Tablo 5). Örneğin, A2 kitabında toplum ile doğa ve toplum ile insan ilişkilerinin zamanla kalıplaşarak toplumsal kurumları oluşturduğu vurgulanmış; bu bağlamda aile, politika, din, ekonomi ve eğitimin günümüzde toplumsal birer kurum olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde gelişmiş toplumların göstergelerinden birinin eğitimin formel bir kurum haline gelmiş olması olduğu belirtilmiştir. A dönemi kitaplarında eğitimin ilişkilendirildiği diğer disiplinler ve bu ilişkilerin boyutu Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6*A Dönemi İncelenen Kitaplarda Eğitimin İlişkilendirildiği Disiplinler ve Bazı Bölüm İçerikleri*

Kitap Kodu	Felsefe	Psikoloji	Tarih	Politika	Ekonomi
A1	Eğitim felsefesi öğretmene eğitimi bütün yönleriyle görmesinde yardımcı olur. Hümanist görüş,realist görüş,idealist görüş, esasici görüş, deneyci görüş (ampirizm, doğacılık, pragmatizm), ilerencilik (ilerlemecilik) ve yeniden yapılandırıcılık.	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve Psikoloji, Psikolojinin İlk Ekolleri, Öğrenme Kuramları, Eğitim Psikoloji İlişkileri 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim Tarihi (Sıbyan, Enderun, medreseler), Cumhuriyet Dönemi Eğitimi, 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve Politika, Bireysel Yönetim ve Eğitim, Seçkin Grup Yönetimi ve Eğitim, Çoğunluğun Kendi Kendini Yönetimi ve Eğitim, Demokraside Eğitim 	<ul style="list-style-type: none"> İnsana Yapılan Yatırımın Ekonomik Analizi, Sermaye Birikimi Ve Eğitim Harcamaları Arası Bağntı, Eğitimin Gsmh'ye Etkisi.
A2	<i>Felsefe tanımı</i> Hayata ve evrene karşı bir vaziyet alış. <i>Felsefi Alanlar</i> Aksiyooloji, epistemoloji, ontoloji <i>Felsefi Akımlar</i> İdealizm, realizm, pragmatizm ve varoluşçuluk.	<ul style="list-style-type: none"> İnsan-eğitim, İnsanın gelişimi, Gelişimi Açıklayan Yaklaşımlar, Okul Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Eğitim, Gelişim Kuramları İle İlgili İki Örnek, Öğrenme (Davranışçı Öğrenme, Model Alma İle Öğrenme vb.) 	<ul style="list-style-type: none"> Bir Bilim Olarak Eğitim, Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Eğitim ve Bilim İlişkisi. 	Bölüm yok.	Bölüm yok
A3	<i>Felsefi dallar</i> Ontoloji, bilgi felsefesi, aksiyooloji. <i>Felsefi ekoller</i> İdealizm, realizm, pragmatizm, varoluşçuluk, natüralizm <i>Eğitim Felsefeleri</i> Daimicilik, ilerlemecilik, yeniden kurmacılık.	<ul style="list-style-type: none"> Psikolojinin Dalları, Eğitim Psikolojisi, Psikoloji Tarihçesi, Psikolojik Ekollerin Özellikleri ve Eğitime Yansıması, Öğrenme Kuramları, Öğrenme Türleri. 	<ul style="list-style-type: none"> Tarih Nedir?, Neden tarih öğrenmeliyiz?, Tarih bilgisinin eğitim açısından önemi, Eğitim Tarihi Nedir, Neden Gereklidir? 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim Demokrasi İlişkisi, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve Ekonomi, Eğitim-ekonomi İlişkisi, Eğitimde Finansal Kaynaklar, Eğitimin Gelir Getirme Etkisi.

Tablo 6'dan da görülebileceği üzere tüm kitaplarda yer alan eğitim ile ilişkili bir diğer başat alan felsefedir. Eğitim ve felsefe arasındaki ilişkide öncelikle felsefenin eğitime kılavuzluk etme işlevi vurgulanmış ve felsefi ekollerdeki (realizm, idealizm vb.) değişimin eğitim süreci üzerindeki etkileri irdelenmiştir. Fakat bu durum, sadece kuramsal boyutta ele alınmış, felsefenin sınıf içi eğitim yaşantılarını nasıl şekillendirebileceği veya nasıl şekillendirmesi gerektiği ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. Felsefi ekollere benzer şekilde A dönemi kitaplarında daimicilik, esasicilik vb. gibi eğitim felsefelerinin neler olduğu tartışılmıştır.

Eğitimin sıklıkla ilişkilendirildiği bir diğer disiplin psikolojidir. Bu kapsamda öğrenme, davranış, davranışın ortaya çıkması süreci tanımlanmıştır. Özellikle bu dönemde psikoloji ile terimlerin Türkçeleştirilmesi üzerine gayret sarf edildiği görülmektedir. Örneğin, sosyal bilişsel öğrenme yerine model alma, Gestalt kuramı yerine kavrama yoluyla öğrenme ifadeleri sıklıkla kullanılmıştır.

Eğitim politika ilişkisi A dönemi kitaplarında ortak olarak yer alan alt başlıklardan bir diğeridir. Bu başlık altında eğitimin siyasetten bağımsız olamayacağına ve eğitimin devletin siyasi varlığını sürdürmesi için bir araç olarak işlev gördüğü irdelenmiştir. Eğitim politika ilişkisi kapsamında demokrasi eğitimine yapılan vurgu gözle görülür bir düzeydedir. Örneğin, A1 kitabında "... demokrasiyi seçmiş ve benimsemiş ülkeler demokrasinin ilkelerini geliştirerek uygulayabildikleri, bunu yapabilecek nesilleri yetiştirdikleri zaman demokrasilerine sahip çıkabilirler..." (s. 149). Eğitimin ilişkilendirildiği diğer bir disiplin ekonomidir. Eğitim ekonomi ilişkisi başlığı altında ekonomi ve eğitimin karşılıkları olarak birbirlerini şekillendirdiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte toplumun ihtiyaç duyduğu türden üretici birey yetiştirme vurgusu bu dönem kitaplarında yer almıştır.

B Dönemine Yönelik Bulgular

Eğitim Kavramı Üzerine. B dönemi kaynakları incelendiğinde eğitim tanımlanırken sıklıkla Ertürk'ün (1972) tanımına yer verildiği görülmüştür. Bu durumun bir istisnası olarak yalnızca B6 kitabında eğitimin tanımlanırken 'insanı köleleştirerek ve etkisizleştirerek aklına yapılan bir saldırıdır' (s.2) şeklinde eleştirel bir bakış açısına da yer verildiği göze çarpmıştır. Öte yandan bu dönem kitaplarında (B1) ilk defa bilgi toplumu oluşturmak için eğitimin rolüne değinilmiştir. Ancak, bu kitapta da eğitime yönelik olumsuz bakış açılarına yer verildikten sonra yine Ertürk (1972) tanımı irdelenmiştir. A döneminde görülen eğitimi tanımlama çabaları bu dönemde pek görülememiştir, zira incelenen kitapların büyük çoğunluğu Ertürk (1972) tanımını kullanarak eğitimi tanımlamıştır.

Eğitimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi. A döneminde olduğu kadar baskın olmamakla birlikte B döneminde de eğitimin en fazla ilişkilendirildiği disiplinin sosyoloji olduğu söylenebilir (bkz. Tablo 7). Bu dönemdeki kitaplarda sosyolojinin eğitim üzerindeki etkisi işlevselci, çatışmacı ve sembolik etkileşimci kuramları açısından tartışılmıştır. B dönemi kitapları arasında yalnızca B3 kitabında eleştirel pedagoji, postyapısalcılık ve postmodern yaklaşımlara yer verilmiştir. B dönemi kitaplarında eğitimin ilişkilendirildiği diğer disiplinler ve bu ilişkilerin boyutu Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

B Dönemi Kitaplarda Eğitimin İlişkilendirildiği Disiplinler ve Bazı Bölüm İçerikleri

Kitap Kodu	Sosyoloji	Felsefe	Psikoloji	Tarih	Politika	Ekonomi
B1	<ul style="list-style-type: none">Sosyolojinin Araştırma Metodları ve Konuları,Sosyal Yapı,Sosyal Sınıflar,Tabakalaşma ve Eğitim,	<ul style="list-style-type: none">Felsefe nedir,Eğitim nedir,Eğitim ve felsefe,Temel felsefi akımlar ve eğitim (İdealizm, Realizm, Pragmatizm ve Varoluşçuluk),	<ul style="list-style-type: none">Psikoloji,Bireyin gelişim özellikleri,Fiziksel ve devinimsel gelişim,Bilişsel Gelişim,	<ul style="list-style-type: none">İslam öncesi Türklerde eğitim,İslamdan sonra eğitim,Selçuklular ve Anadolu beyliklerinde eğitim,	<ul style="list-style-type: none">Devletin oluşumu,Çağdaş siyaset felsefeleri,Çağdaş gelişmeler açısından insan, toplum, devlet ve eğitim,	<ul style="list-style-type: none">Eğitim, Kalkınma, ekonomi ve politika ilişkisi,İnsan gücü yetiştiren örgütler olarak okulların önemi ,

	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal Sınıflar ve Eğitim. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim Felsefeleri (Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik ve Yeniden Kurmacılık). 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenme, Öğrenme Yaklaşımları (Davranışçı yaklaşım, Bilişsel yaklaşım, Toplumsal öğrenme, Bilgiyi İşleme Kuramı), 	<ul style="list-style-type: none"> Osmanlılar, Kurtuluş savaşı döneminde eğitim, Cumhuriyet dönemi. 	<ul style="list-style-type: none"> Dil kodları. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitimde verimlilik ve ölçütleri, Eğitimde gelir dağılımı.
B2	<ul style="list-style-type: none"> Ulus, millet ve toplum, Kültür, Kültürleşme, Toplumsal davranış, Toplumsallaşma, Toplumsal kurumlar ve birimleri. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim felsefesi, Eğitim felsefesinin konusu, Batının eğitim felsefesi, Eğitimde değişmezlik görüşü, Eğitimde özcülük görüşü, Eğitimde ilerlemecilik görüşü, Eğitimde varoluşçuluk, Türk eğitiminde görüşler 	<ul style="list-style-type: none"> Psikoloji, Eğitim Psikolojisi. 	Bölüm Yok.	<ul style="list-style-type: none"> Devletin oluşumu, Devlet türleri, Devlet türleri, Eski Türk Devletlerinin genel özelliği. 	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal kaynaklar, Ulusal kalkınma, Ulusal gücütimi, Gelir dağılımı, Pahalılık ve eğitim, Gerikalmışlık ve eğitim, Çalışan nüfus, Üretim eğitimi.
B3	<ul style="list-style-type: none"> Eğitime Sosyolojik Bakış Açıları, Eğitimin Kültürel Temelleri, Küreselleşme Toplum ve Eğitim, Küreselleşme Sürecinde Toplum Eğitim ve Kültür 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefenin konusu ve tanımı, Felsefenin kapsamı, Felsefe eğitim ilişkisi, Eğitim ile felsefenin temel öğeleri arasındaki ilişki (ontoloji ve eğitim, epistemoloji ve eğitim, aksiyoloji ve eğitim, mantık ve eğitim), Felsefi akımlar (idealizm, realizm, varoluşçuluk, naturalizm), Eğitim felsefesinde başlıca akımlar (ilerlemecilik, esasicilik, idealizm ve eğitim, realizm ve eğitim, pragmatist eğitim). 	<ul style="list-style-type: none"> Psikoloji, Gelişimi etkileyen ilkeler, Gelişim Alanları, Öğrenme ve Öğrenme Kuramları (Davranışçı, Bilişsel, Sosyal Bilişsel Öğrenme). 	<ul style="list-style-type: none"> Tarih Öncesi ve İlkçağlarda Eğitim, Ortaçağda Eğitim, Rönesans ve Aydınlanma Döneminde Eğitim, Türklerde Eğitimin Tarihsel Temelleri, Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim. 	<ul style="list-style-type: none"> Siyasete Kuramsal Bakış, Cumhuriyetin Kuruluşu ve İlk Dönem Eğitim Politikaları. 	Bölüm yok
B4	<ul style="list-style-type: none"> Eğitime Sosyolojik Bakış, İşlevselci yaklaşım, Çatışma Teorileri, Sembolik Etkileşimcilik, Eğitimsel İdeolojiler. 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefe-ilim, Bilgi nedir, Doğru bilgi nedir, Doğru bilginin kaynağı ve yöntemi nedir, Varlık nedir, İnsan özgür müdür, insan doğası değiştirilebilir mi. 	<ul style="list-style-type: none"> Davranışa ve öğrenmeye ilişkin ilk psikolojik bakış, Öğrenme ve Başarıda Etkili Olan Faktörler 	<ul style="list-style-type: none"> İlkçağ ve Antik Dönemde Eğitim, Antik Hristiyanlık İle Ortaçağda Eğitim, Asyada Eğitim, Türklerde Eğitimin Tarihsel Temelleri Genel Bakış, 	Bölüm yok	Bölüm yok
B5	<ul style="list-style-type: none"> Sosyoloji, Sosyoloji ve eğitim kurumları, Eğitim kurumlarının işlevleri, 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefe, Felsefenin özellikleri, Felsefe alanları (bilgi felsefesi, varlık felsefesi, değer felsefesi, mantık), 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve Psikoloji, Gelişim Psikolojisi, Kohlberg Ahlakı Gelişim kuramı, 	<ul style="list-style-type: none"> İlk Çağlarda ve Antik Dönemde Eğitim (Mısır, Hint, Çin, Yunan), Orta Çağda Eğitim, 	Bölüm yok	<ul style="list-style-type: none"> Ekonomi, Eğitim ekonomisi, Eğitim ekonomik ilişkisi, Kalkınma ve eğitim,

	<ul style="list-style-type: none"> Eğitimin diğer toplumsal kurumlarla ilişkisi, Toplumsal değişme ve eğitim, Toplumsal hareketlilik ve eğitim, Toplumsal kontrol ve eğitim 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefe eğitim ilişkisi, Temel akımlar (İdealizm, realizm, pragmatizm, varoluşçuluk), Eğitim felsefeleri (daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik, yeniden kurmacılık). 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenme Psikolojisi (Klasik Koşullanma, Edimsel koşullanma, Sosyal bilişsel kuram, Bilgiyi işleme kuramı) 	<ul style="list-style-type: none"> Rönesasn ve Aydınlanma Dönemlerinde Eğitim, Reform Dönemi ve Eğitim, Karşıt Reform Akımı ve Eğitim, Metot Çağı ve Eğitim, Aydınlanma Dönemi ve Eğitim. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitimin ekonomik işlevi, Eğitim planlaması, Eğitim talebi ve arzı, Eğitimin getirileri, Eğitimde maliyet. 	
B6	<ul style="list-style-type: none"> Toplum, Toplum bilimi (sosyoloji), Sosyalleşme ve eğitim, Sosyal değişme ve eğitim, Sosyal kontrol ve eğitim, Sosyal hareketlilik ve eğitim, Eğitimin sosyal hareketlilikteki rolü, Eğitim kurumlarının işlevleri. 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefe nedir, Felsefe alanları (ontoloji, epistemoloji ve aksiyoloji), Eğitim Felsefe ilişkisi, Eğitim Felsefesi nedir, Felsefi akımlar (idealizm, realizm, natüralizm, pragmatizm, varoluşçuluk), Felsefe akımlarının eğitim üzerine etkisi (daimicilik, ilerlemecilik, esasicilik, yeniden Kurmacılık), Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri. 	<ul style="list-style-type: none"> Psikoloji, Psikolojinin dalları, Gelişim psikolojisi, Fiziksel gelişim, Bilişsel gelişim Dil gelişimi, Kişilik gelişimi, Ahlak gelişimi, Öğrenme psikolojisi, Öğrenme kuramları (davranışçı ve bilişsel). 	<ul style="list-style-type: none"> İlkçağda-antik çağda eğitim, Antik Yunan'da eğitim, Antik Roma'da Eğitim, Eski Türklerde eğitim, Ortaçağda eğitim, Batı'da eğitimin durumu, Doğu'da eğitimin durumu, 	<ul style="list-style-type: none"> Politikanın tanımı ve işlevi, Politikanın tarihsel gelişimi, Politikanın eğitime etkileri, Günümüzdeki ideolojik eğitim politikaları, Eğitim politikalarının saptanmasının ve uygulanmasının sonuçları. 	<ul style="list-style-type: none"> Ekonomi, Eğitimi Ekonomisi, Eğitim talebi ve arzı, Eğitim ve Büyüme, Eğitim ve Kalkanma, Eğitim ve verimlilik, Eğitimin Finansmanı, Eğitimin maliyeti, Eğitim harcamaları.

Tablo 7'den görülebileceği üzere bu dönem incelenen kitapların çoğunda felsefe sözcüğü etimolojik olarak incelemiş, philo ve sophia sözcüklerinin birleşiminden oluştuğu açıklanmış ve bu haliyle tanımıyla hikmet sevdası anlamına geldiği yazılmıştır. Bu bölüm kitaplarında eğitim ve felsefe arasındaki ilişki açısından göze çarpan bir diğer husus ise felsefenin aksiyoloji, ontoloji ve epistemoloji gibi alt dallarının da tanımlanmasıdır. Bunu takiben de eğitimin felsefe bir uygulama alanı olarak eğitim programları üzerindeki etkisine yer verilmiştir. Örneğin B5 kitabında 'programın bütün öğelerini felsefe etkiler' (s. 49) ifadesine yer verilmiştir. Eğitim felsefesi içinde de daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılığa yer verilmiştir.

A dönemi yapıtlarında olduğu gibi B dönemi kitaplarında da eğitim ve psikoloji ilişkisi ele alınırken gelişim, büyüme, olgunlaşma gibi kavramlarla birlikte fiziksel başta olmak üzere gelişim dönemlerine ve özelliklerine ve öğrenme kuramlarına (davranışçı, bilişsel ve sosyal öğrenme) yer verilmiştir. Bilişsel gelişim açısından yoğun olarak Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu kitaplardaki değinilen kavramların incelenmesinde davranışçı kuramlara daha geniş yer verildiği saptanmıştır. Bu durumun bir yansıması olarak psikoloji alanından devralınmış eğitimde kullanılan kavramlar olarak kitapların tamamında güdü, pekiştireç, refleks, uyarıcı ve tepkiye yer verilmiştir. Bu dönem kitaplarından yalnızca birkaçında ahlak gelişimi kuramlarına yer verildiği bulunmuştur (B3 ve B6).

Bu dönem kitaplarında eğitim politika ilişkisi incelenirken Antik Yunan'dan beri siyaset ve onun eğitim üzerindeki etkileri tarihsel bakış açısıyla ele alınmıştır. Eğitim ve ekonomi ilişkisinde eğitilmiş bireyin üretime olan katkısı, bilinçli tüketici ve eğitimin meslek edindirme işlevleri ağırlıklı olarak işlenmiştir. A dönemi kitaplarında görülmemiş olmamasına karşın B dönemi kitaplarında eğitimin belirgin bir şekilde ilişkilendirildiği diğer disiplin, tarihtir. Eğitimin tarihi daha çok Türk Eğitim Tarihi kapsamında

ele alınmış, İslamiyet öncesi ve sonrası ve Cumhuriyet dönemi şeklinde üç dönemde incelenmiştir. Bu işlem yapılırken sadece İslamiyet sonrası Selçuklu, Osmanlı gibi devletlere yer verilmiş, diğer Türk devlet ve beylikleri ayrıntılı incelenmemiştir. Bu kitaplardaki tarih incelemelerinde sadece kurum ve kişi isimleri verilirken bu kurumların ve kişilerin ortaya çıkma, gelişme ve yok olma nedenleri gibi genel bağlamı yansıtan incelemelere yer verilmemiştir.

C Dönemine Yönelik Bulgular

Eğitim Kavramı Üzerine. Bu dönem kitaplarında yazarlar kendilerine ait bir tanım oluşturma çabasına girmek yerine 7-8 veya daha fazla yazardan eğitim tanımı verdiği görülmüştür. Bölümlerde yer verilen tanımlar incelendiğinde çoğunlukla Ertürk'ün (1972) tanımının verildiği saptanmıştır. Bu minvalde eğitim bir davranış değişikliği olarak tanımlanmış; kültür, kültürlenme, yaşantı, öğrenme, davranış, süreç terimleri tanımlanarak eğitimle ilişkilendirilmiştir (C1, C2 ve C3).

B dönemine benzer şekilde C döneminde de eğitim örgün ve yaygın gibi alt türlerini değinilerek eğitim farklı biçimleri açıklanmıştır. Ayrıca bu dönem kitaplarının birinde eğitime yönelik olumsuz bakış açısı verilerek eğitimin aslında kapitalist düzene eleman yetiştirme işlevinin olduğu işlenmiştir (C3). Öte yandan bu dönem kitaplarında önceki dönemlerle karşılaştırılınca bölümler arası içerik ve başlık açısından benzerlik ve standardizasyon açık bir şekilde göze çarpmaktadır.

Eğitimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi. Bu dönemde eğitim sosyoloji ilişkisi ele alınırken toplum ve kültür temele alınmış, sosyalleştirici ve toplumsallaştırıcı etkenler (aile, toplum, vs) incelenerek okulun bu sosyalleştirme işini formel olarak yaptığına değinilmiştir (bkz. Tablo 8). Daha önce değinilen bu dönemdeki kitaplarda var olan içerik ve başlık açısından benzerlik eğitim ve sosyoloji açısından da görülebilmektedir. Yalnızca bir kitapta (C3) benzerliklerin dışında postmodern eğitim sosyolojisi yaklaşımları kapsamında okulsuz toplum, feminizm gibi konulara yer verilmiştir. C dönemi kitaplarında eğitimin ilişkilendirildiği diğer disiplinler ve bu ilişkilerin boyutu Tablo 8'de içerilmiştir.

Tablo 8

C Dönemi Kitaplarda Eğitimin İlişkilendirildiği Disiplinler ve Bazı Bölüm İçerikleri

Kitap Kodu	Sosyoloji	Felsefe	Psikoloji	Tarih	Politika	Ekonomi
C1	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve toplum ilişkisi, Toplumsallaşma, Toplumsallaşma Ortamları, Toplumsallaşma Ortamı Olarak Okul. 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefe (philo-sophia, hikmet sevdası), Bilim-Felsefe İlişkisi, Felsefe Alanları (Ontoloji, epistemoloji, aksiyoloji), Felsefi akımlar (İdealizm, realizm, natüralizm, pragmatizm, varoluşçuluk). Eğitim-Felsefe ilişkisi, Başlıca eğitim felsefeleri (Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden Kurmacılık, Varoluşçu eğitim). 	<ul style="list-style-type: none"> Gelişim ile ilgili temel kavramlar, Gelişimin Temel İlkeleri, Dil Gelişimi, Ahlak Gelişimi, Öğrenme, Öğrenmeyle meydana gelen davranış değişiklikleri, Öğrenmeyi etkileyen faktörler, Öğrenme Yaklaşımları, 	<ul style="list-style-type: none"> 18. yüzyıla kadar eski uygarlıklarda eğitim, Karahanlılardan Osmanlı'ya kadar klasik Türk eğitimi, 18.-20. Yüzyıl arası Avrupa'da eğitim, 18-20. yüzyıl arası Osmanlılarda Eğitim, Cumhuriyet Dönemi Eğitim. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim, devlet ve ideoloji, Demokrasi ve eğitim, Demokratik eğitim, Sendikalar ve eğitim, Öğretmen örgütlenmesi, Ulusal ve uluslararası politikalar ve eğitim. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve ekonomi bilimleri, Eğitim ve kalkınma ilişkisi, İşgücü Planlaması ve Kalkınma Planları, Eğitim ve ekonomi ilişkisi, Küreselleşme ve eğitim.
C2	<ul style="list-style-type: none"> Sosyalleşme ve toplum, 	<ul style="list-style-type: none"> Felsefenin anlamı (philo-sophia, hikmet sevdası), 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim psikolojisine 	<ul style="list-style-type: none"> Eski toplumlarda eğitim, 	<ul style="list-style-type: none"> Bölüm yok 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim ve ekonomi,

	<ul style="list-style-type: none">• Sosyalleşme sürecinde kurumlar,• Eğitimin toplumsal kaynağı,• Sosyalleşme de eğitim-toplum ilişkisi,• Temel toplumsal kurumlar ve eğitim,• Kültür ve eğitim ilişkisi.	<ul style="list-style-type: none">• Felsefenin İlgi Alanları (Varlık felsefesi, bilgi felsefesi),• Felsefi akımlar (İdealizm, Realizm, Natüralizm, Pragmatizm, Varoluşçuluk),• Eğitim akımları (Daimicilik, İlerlemecilik, Özcülük (Esasicilik), Yeniden Kurmacılık).	<p>neden ihtiyaç var,</p> <ul style="list-style-type: none">• İnsan gelişimi,• Gelişmeyi etkileyen temel faktörler,• İnsanın öğrenmesi,• Öğrenmeyi etkileyen faktörler.	<ul style="list-style-type: none">• Eski Türklerde eğitim,• İslamiyet Sonrası eğitim,• Cumhuriyet dönemi eğitim devrimleri.	<ul style="list-style-type: none">• Eğitimin ekonomik rolünün gelişimi,• Tüketim ve yatırım olarak eğitim,• Eğitimin bireysel ve toplumsal getirileri.	
C3	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim sosyoloji ilişkileri ve eğitim sosyolojisi,• Ülkemizde eğitim sosyolojisi,• Toplumsal cinsiyet ve eğitim,• Eğitimde postmodern yaklaşım.	<ul style="list-style-type: none">• Felsefe (philo - sophia, Hikmet arayışı),• Felsefe ve bilim arasındaki benzerlikler ve farklılıklar,• Felsefenin alanları (Ontoloji, epistemoloji, aksiyoloji ve mantık),• Eğitim felsefe arasındaki ilişki,• Eğitim akımları.	<ul style="list-style-type: none">• Psikolojinin temelleri,• Eğitim psikoloji ilişkisi,• Gelişim Psikolojisi ve eğitim,• Öğrenme Psikolojisi ve eğitim,• Güdülenme (motivasyon ve eğitim).	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim, okul ve öğretmen,• Göçebe toplumlarda eğitim, okul ve öğretmen,• Yerleşik toplumlarda eğitim, okul ve öğretmen,• Ortaçağda Avrupada eğitim, okul ve öğretmen.	<ul style="list-style-type: none">• Siyaset ve eğitim ilişkisi,• Devlet ve eğitim,• İdeolojik güç ve eğitim,• Bireysel yönetim ve eğitim,• Seçkin grup yönetimi ve eğitim,	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim ve ekonomi ilişkisi,• Kalkınma ve eğitim ilişkisi,• Eğitimde planlama ve kaynak kullanımı,• Eğitimde üretim süreci,• Eğitimde verimlilik,• Eğitimde maliyet.

Tablo 8’de görüldüğü gibi C dönem kitaplarından eğitim ve felsefe ilişkisi açıklanırken felsefe sözcüğünün etimolojik kökenine vurgu yapılmış ve felsefenin hikmet sevdası olduğu dile getirilmiştir. B dönemine benzer şekilde felsefe bilim ile karşılaştırılarak felsefe açıklanmaya çalışılmış ve standart olarak aksiyoloji, ontoloji ve epistemoloji gibi felsefenin alt dalları incelenmiş; daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık gibi eğitim felsefeleri açıklanmıştır. Eğitim ve sosyoloji ilişkisinde var olan içerik benzerliği, eğitim ve felsefe ilişkisinde de gözlenmiştir. Eğitim ve psikoloji ilişkisi açısından bu dönem kitaplarında farklı gelişim türlerine ve dönemlerine yer verilmiştir. Bu minvalde Piaget, Kohlberg, Erikson ve Vygotsky farklı bilim insanlarının gelişim kuramları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca davranışçı öğrenme kuramlarına ait terminolojiye de yer verilmiştir. C döneminde eğitimin hakim ideolojinin devamlılığını sağlama ve ideolojinin de eğitime düzenleme ve yürütme sorumluluğundan bahsedilerek eğitim politika ilişkisi karşılıklı bir şekilde açıklanmıştır. B döneminde ağırlığı daha az görülen ancak A döneminde özellikle vurgulanan eğitim-demokrasi ilişkisi C dönemi kitaplarında da ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Eğitim ekonomi ilişkisinde eğitimin finansmanı konusu özellikle ön plana çıkarılmıştır. Eğitime yapılan yatırımın nitelikli insan ve işgücü yetişmesinde sağlayacağı katkı ekseninde eğitimin kalkınmaya dolaylı etkisi bütün kitaplarda irdelenmiştir. Eğitim ve tarih ilişkisinde önceki dönemlerde olduğu gibi çoğunlukla eğitimin tarihsel süreçteki değişimi Mısır, Hun, Çin, Sparta ve Atina gibi uygarlıklardaki eğitim anlayışının incelenmesi şeklinde ele alınmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de 1997-2020 yılları arasında farklı adlarla (Eğitime Giriş, Eğitim Bilimlerine Giriş ve Öğretmenlik Mesleğine Giriş) yayımlanan ders kitaplarının içerik açısından analiz edilerek eğitim

alanının nasıl kavramlaştırıldığı ve bu kavramlaştırmanın yıllar içerisinde nasıl bir değişime uğradığının belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın bulgularına göre A dönemi kitaplarında içerik ve kitabın bölümleri açısından özgünlük görülürken B döneminde standardizasyon belirginleşmeye başlamış, C dönemi kitaplarında ise bu standardizasyon yerleşik hale gelmiştir. Nitekim C döneminde bölüm adları, sıralamaları, bölüm sayısı vb. oldukça benzer nitelik taşımaktadır. Eğitim alanının kavramlaştırılışı açısından bu standardizasyonun bir tek tipleşme mi yoksa profesyonelleşme mi olduğunun göze alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle C dönemi kitaplarında bölüm başlıkları ve içerikler boyutunda görülen standardizasyonun nedeni, YÖK'ün 2018 yılında eğitim fakülteleri için hazırladığı öğretmen yetiştirme programlarında bu fakültelerin bölümleri için standart içerik belirlemiş olması olabilir. 2018 yılında alınan karar benzer şekilde 1981-1982 akademik yılında öğretmen yetiştiren kurumlarda uygulanmak üzere üç kredilik Eğitime Giriş dersi bu kurumların programlarında yerleştirilmiştir (Duman, 1981 akt. Kösterelioğlu, 2007). Ülkenin farklı coğrafya ve koşullarında bulunan eğitim fakültelerinde yetiştirilecek öğretmenlerin belirli bir düzeye ulaştırılmasında bu standardizasyonun yararlı olabileceği düşünülebilir ancak aynı zamanda bu durumun bireysel farklılıkların ve öğretim üyelerinin uzmanlık alanlarının öğretmen yetiştirmede göz önüne alınmamasına ve böylece öğretmen eğitiminin niteliğini artırmaya engel teşkil edip etmediği dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Bu duruma benzer şekilde Gök vd. (2016) araştırmalarında eğitim bilimleri alanındaki ders kitaplarına yönelik bir inceleme gerçekleştirmiştir. Anılan araştırmada eğitim bilimleri alanındaki ders kitaplarında saptanan temel sorunlardan birinin bu kitapların özgün olmayışı olduğu belirtilmiştir.

1950'li yıllardan itibaren yükseköğretime yönelik talep artışı yeni üniversitelerin açılmasıyla sonuçlanmıştır. Bunun sonucunda üniversiteler, yükseköğretime giren öğrencileri daha önceden belirlenmiş ölçütler doğrultusunda mezun etmekle uğraşmak durumunda kalmıştır. Böylece üniversitelerin öğrenci yetiştirme görevine yönelik olarak bir standardizasyon belirmiştir. Yükseköğretimin bu durumu Ritzer (2014) tarafından bir alışveriş merkezi veya hazır gıda restoranının işleyişine benzetilmiştir, McDonaldlaşma adı da buradan gelmektedir. Bu standardizasyonun sağlanabilmesi için ise dersler ve içerikleri sabit hale gelmiştir. McDonaldlaşma'nın boyutlarından biri de kontroldür (Hartley, 1995; Ritzer, 1983). Türkiye'de YÖK'ün eğitime giriş dersleri de dahil eğitim fakültesi programlarına hazır içerik belirlemiş olması, McDonaldlaşma'nın kontrol boyutu kapsamında ele alınabilir. Bu standartlaşmanın yansımalarından biri incelenen kitaplarda eğitime yönelik verilen standart tanımlarda görülebilir. Araştırma kapsamında yapılan analiz sonucunda A dönemi kitaplarında yazarların başka yazarlarca yapılmış farklı eğitim tanımlarını almak yerine kendileri tarafından oluşturulmuş tanımları kullanma eğilimi gösterdikleri bulunmuştur. Ancak bu durum B ve özellikle de C döneminde değişerek A döneminde oluşturulan tanımların kullanılmasına dönüşmüştür. Nitekim A döneminde yalnızca bir kitapta Ertürk'ün (1972) eğitim tanımına yer verilirken B dönemi kitaplarında bu tanıma çok daha fazla yer verilmiş, C döneminde ise en fazla yer verilen eğitim tanımının Ertürk (1972) tanımı olduğu saptanmıştır.

Ertürk (1972) eğitimi “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme süreci” (s. 12) olarak tanımlamıştır. Bu tanımın içerisinde yer alan bireyin davranışlarında ifadesi, eğitimin esasen kişilerin davranış örüntülerinde değişiklik yapılarak kasıtlı bir şekilde ve istedik yönde şekillendirilmesine dikkat çekmektedir. Bu haliyle tanımın özellikle ortaya çıktığı dönemde hakim olan davranışçı öğrenme yaklaşımını yansıttığı ve eğitime yönelik davranışçı bir temel oluşturduğu düşünülmektedir. Nitekim Akınoğlu (2005) Türkiye'de 2004 öncesi programların genel olarak davranışçı yaklaşımın izlerini taşıdığını belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, 2004 yılında o tarihten önce uygulanan öğretim programlarının davranışçı yaklaşımla hazırlandığı iddiasını temele alarak Türkiye'nin bu tarihten öncelik uluslararası ölçme ve değerlendirme sınavlarındaki düşük performansını bu programlara bağlamıştır (Güven ve Demirhan İşcan, 2006). Bunu takiben zorunlu

eğitim kapsamındaki okulların öğretim programları oluşturmalarının temele alındığı iddiasıyla yenilenmiştir (Gözütok vd., 2005). Ancak alanyazında bu konuda yapılan incelemelerde 2004 programlarının eğitim alanında bir paradigma değişim yaratmadığı da tartışılmıştır (Ünder, 2010). Diğer bir deyişle, 2004 programları eğitim bilimleri alanyazınında yaşanan bir paradigma değişiminin sonucunda ortaya çıkmamış, yönetim kademesinde alınan kararlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda ulaşılan bulgular, her ne kadar öğretim programlarının davranışçılık yerine oluşturmalarının temele alarak hazırlandığı öne sürülse de alanyazında eğitimin hâlâ çoğunlukla Ertürk tanımıyla açıklandığı ve davranışçı bakış açısının ağırlıkta olmaya devam ettiği görülmüştür. İncelenen kitaplardaki Eğitim tanımlarında bireyin kültürlenmesi, içinde bulunduğu toplumun değerlerini kabullenmesi, kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması vurgusu yine eğitimin toplumsal boyutuna dikkat çekildiğini gösterir niteliktedir. Ayrıca A dönemi kitaplarında hiç bulunmamasına karşın B döneminde bir kitapta ve C döneminde bir kitapta eğitimin insanı köleleştirildiği ifade edilerek eğitime yönelik eleştirel bir bakış açısı eğitim tartışmalarına eklenmiştir.

Tüm dönem kitaplarındaki eğitim tanımlarında bireyin kültürlenmesi, içinde bulunduğu toplumun değerlerini kabullenmesi, kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması vurgusu görülmektedir. Ayrıca eğitim kavramlaştırılışı açısından bakıldığında eğitim her dönemde sosyoloji, felsefe, psikoloji vb. gibi farklı sosyal bilimlerle ilişkilendirilmiştir, bu durumda eğitimin alanyazında disiplinlerarası bir çalışma alanı olarak görüldüğü sonucuna varılabilir. Bir kavram olarak disiplinlerarasılık, İnci ve Kaya (2022, s. 2764) tarafından Jensenius (2012)'den yararlanılarak "disiplinlerin gerçek bir sentezini kullanarak farklı disiplinlerden bilgi ve yöntemleri bütünleştirmek" olarak tanımlanmıştır. Eğitime giriş niteliğindeki kitaplarda eğitimin sosyoloji, felsefe, psikoloji vb. gibi alanlardan gelen bilgi ve yöntemleri içermesi disiplinlerarası kavramının tanımında vurgulana bütünleştirme işlevini yansıttığı iddia edilebilir.

Bütün dönem kitaplarında eğitimin toplumsal dönüşüm için önemi ve görevlerine vurgu vardır. Çok belirgin olmamakla birlikte B ve C dönemi kitaplarında eleştirel pedagoji, postyapısalcılık ve postmodern yaklaşım gibi alanlara kısmen yer verilmiştir. Eleştirel pedagoji gibi öğretmen ve öğrenciler de eğitsel paydaşları özgürleştirmeyi amaç edinen yaklaşımların (Kesik ve Bayram, 2015; Kurt vd., 2023) eğitime giriş kitaplarında nispi olarak da olsa yer alması eğitimin son zamanlarda geçirdiği yapısal dönüşüme paralel olduğu söylenebilir.

İncelenen kitaplarda eğitimin ilişkilendirildiği bir diğer disiplin olarak felsefe yer almaktadır. Eğitimin diğer disiplinler ile olan ilişkisi göz önüne alındığında içerik ve başlık açısından en standardize edilmiş ilişki eğitim ile felsefe arasındadır. Nitekim özellikle son dönem kitaplarında öncelikle felsefenin tanımı yapılmış ardından idealizm, realizm gibi felsefi akımlara yer verilmiş son olarak da daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefeleri açıklanmıştır. Felsefe gibi mecazi anlamda bir deryanın yalnızca standart bir şekilde eğitime giriş kitaplarından ele alınması önemi haiz bir konudur. Bu durumun nedeni, Türk toplumunda felsefi bir geleneği olmaması, toplumun felsefesi soyut ve gereksiz görerek uzak durması olabilir (Hizmetli, 2020).

Eğitim psikoloji ilişkisi açısından A dönemi kitaplarında davranışçı kurama geniş bir yer ayrılırken B ve C dönemi kitaplarında görece olarak bilişsel öğrenme kuramlarına da daha fazla yer vermeye başlandığı görülmüştür. Benzer şekilde A dönemi kitaplarında psikoloji açıklamalarında davranışçı yaklaşımın baskın olması, eğitimin tanımında değinilen davranışçı yaklaşımın baskınlığını açıklar niteliktedir. Eğitim-politika ilişkisi açısından A döneminde eğitimin devletin siyasi varlığını sürdürmesi için bir gereklilik olduğu ve bu bağlamda eğitim-politika ilişkisi olumlanırken B ve C dönem kitaplarında bu olumlama durumu daha azdır. Özellikle A döneminde yapıtlarında Atatürk İlke ve İnkılaplarının ve Atatürk'ün eğitime yönelik görüşlerinin özenle ayrı başlıklar altında ve ayrıntılarıyla ele alındığı görülmüştür. Bu durumun B ve C dönemi kitaplarında A dönemi kitaplarındaki boyutta söz

konusu olmadığı saptanmıştır.

Eğitim ilişkilendirildiği bir diğer disiplin olarak ekonomidir. A, B ve C dönemleri kitaplarının çoğunluğunda ekonomi ve eğitimin karşılıklı olarak birbirlerinin gelişimini desteklediği vurgulanmaktadır. Ancak ilk kez B döneminde eğitim ekonomi ilişkisinde üreten birey kavramının yanı sıra bilinçli tüketici kavramı ön plana çıkmıştır. Bilinçli tüketici kavramının ön plana çıkışında temel nedenlerden bir tanesi, sürdürülebilir bir kalkınma ve çevre politikalarının B döneminde yaygınlaşması olabilir (Yapıcı, 2003). Ayrıca A ve B dönemi kitaplarında eğitimin finansmanı konusu yer almazken ilk kez C dönemi kitaplarında eğitimin finansmanı konusuna değinilmiştir. Bu duruma B döneminde başlayıp C döneminde Türkiye’de kısmen de olsa dünya genelinde hızla artan özel okulların eğitimdeki payı (Özdemir ve Tüysüz, 2017) neden olmuş olabilir. Ayrıca bu duruma eğitimin finansmanı yönelik verilerin gelişen bilgi teknolojileri sayesinde yaygınlaşması olması neden olmuş olabilir.

Eğitim tarih ilişkisinde A dönemi kitaplarında daha çok Türk Eğitim Tarihi, B döneminde kısmen Rönesans ve Reform ele alınmıştır. C dönemi kitaplarında gelindiğinde Atina, Mısır, Hun Çin gibi ülkelerin eğitim tarihlerine de kısmen yer verilmeye başlanmıştır. Bu durum eğitim tarih ilişkisine olan bakış açısının daha geniş bir perspektiften ele alınmaya başlandığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Öte yandan eğitim ve felsefe arasındaki ilişkide olduğu gibi eğitim ve tarih arasındaki ilişki de standardize edilmiş bir yapının var olduğu göze çarpmıştır. Eğitim tarih yazımında incelenen kitaplarda genel olarak eğitim kurum ve uygulamalarındaki doğuş ve yok oluşlar yalnızca tarih ve kişi adları olgusal bilgi olarak verilmiş, tarihsel gelişmeler neden-sonuç ilişkisi içinde analitik ve eleştirel olarak ele alınmadığı tartışılabilir. Bu durumun nedeni, genel olarak Türk tarih yazımı geleneğinin refleksif bir yaklaşıma göre gerçekleştirilmesiyle ilişkili olabilir. Türk tarih yazımı ile ilgili olarak Şimşek ve Esmen şu ifadeleri kullanmıştır: “Daha çok ‘vatanın mukadderatı’ ve ‘devletin bekası’ üzerine refleksif yaklaşım ve tezlerle kurumsallaşan söz konusu yapı, Soğuk Savaş Döneminde etkisini yoğunlaştıran mefkûreci (idealist) yaklaşımdan etkilenerek, Türk tarih tasavvuru ve imajlarının adeta tarih dışı bir tanımla belirlenmesiyle şeklini almıştır” (2021, s. 384). Şimşek ve Esmen’in (2021) Türk tarih yazımıyla ilgili genel olarak tartıştıkları durum, eğitime giriş kitaplarında eğitim tarihinin yazımı ile ilgili bu araştırmada ortaya çıkan durumu etkileyen etmenler biri olarak görülebilir.

Bu araştırmada gerçekleştirilen analiz, 1997-2020 yılları arasındaki eğitime giriş mahiyetinde yazılan kitaplarla sınırlıdır. Ayrıca araştırmada incelenen kitaplardaki eğilimlerin eğitimin alanyazında kavramlaştırılışını yansıttığı ve bu sayede kitapların incelenmesiyle alanyazında eğitimin kavramlaştırılışına ilişkin ip uçlarının elde edilebileceği var sayılmıştır. Öte yandan kitaplara yönelik analiz, kitapları yazan uzmanların görüşlerine dayanmamaktadır.

Araştırma sonucunda araştırmaya ve uygulamaya yönelik şu önerilere yer verilmiştir:

Araştırmacılara yönelik:

- Araştırmanın zaman aralığı genişletilerek 1997 öncesindeki eğitim giriş mahiyetindeki kitaplarda eğitim kavramlaştırılışı incelenebilir,
- Araştırma eğitime giriş mahiyetindeki kitapları bir bütün ele alarak analiz etmiştir. Konuya ilgi duyan diğer araştırmacılar ilgerine göre kitaplardaki bir bölüme odaklanarak derinlemesine analiz yapabilir,
- Diğer ülkelerde eğitimin kavramlaştırılışını görmek ve bunu Türkiye’deki ile karşılaştırmak amacıyla diğer dillerdeki eğitime giriş mahiyetindeki kitapları analiz eden araştırmalar ve bunları Türkiye’dekilerle mukayese eden karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilebilir,
- Eğitimin disiplinler arası yapısının eğitimin müstakil bir bilim olup olmadığıyla ilgili

tartışmalara etkisi kuramsal tartışmalarla ele alınabilir,

- Eğitime giriş kitaplarına yönelik öğretmen, öğrenci ve alan uzmanlarının görüşleri incelenebilir,
- Eğitim giriş kitaplarındaki yapının öğretmen adaylarında mesleğe yönelik çeşitli değişkenler açısından nasıl bir etki yarattığı araştırma konusu edilebilir.

Uygulamaya yönelik:

- Eğitime giriş kitaplarında var olan standardizasyon eğitim gibi geniş bir kavramın yalnızca belirli pencerelerden görülmesine neden olabilir. Bu nedenle eğitime giriş kitaplarının yazımında özgünlük ve farklı bakış açılarına yer verilebilir,
- Eğitimin kavramlaştırmanın ilk adımı olan eğitim tanımlarında davranışçı yaklaşımın izlerinin ötesinde kuramsal temeller aranabilir.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışmada etik kurul onayı gerektiren insan veya hayvan denekleri kullanılmamıştır. Araştırma, kamuya açık veri setleri, literatür taramaları veya teorik analizler üzerinden yürütülmüştür. Etik kurallar gereği, araştırma sürecinin her aşamasında akademik dürüstlük ve bilimsel etik kurallara tam uyum sağlanmıştır. Bu nedenle, etik kurul onayı gerekmemiştir.

Yazar Katkıları

Araştırma Tasarımı (CRediT 1) Tüm araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Veri Toplama (CRediT 2) Tüm araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama (CRediT 3-4-6-11) Tüm araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Makalenin Yazımı (CRediT 12-13) Tüm araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi (CRediT 14) Yazar 1,3,4 (%70) – Yazar 2 (%30)

Finansman

Çalışma herhangi bir finansal destek almamıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması yoktur.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG)

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları: 4 Nitelikli Eğitim

Madde 4.7. “2030’a kadar sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddete başvurmama kültürünün geliştirilmesi, dünya vatandaşlığı ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdiri yoluyla bütün öğrenciler tarafından sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi için gereken bilgi ve becerinin kazanımının sağlanması”. Bu çalışmada Madde 4.7. desteklenmektedir. Çünkü çalışmada, eğitim bilimleri alan yazınında yer alan Eğitime Giriş, Eğitim Bilimlerine Giriş adlarını taşıyan eserler üzerinden Türkiye’de bu alanda yaşanan değişim ve dönüşümleri incelemeyi amaçlamaktadır.

REFERANSLAR

- Akınoğlu, O. (2005). Türkiye’de Uygulanan ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakóltesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 31-46.
- Akyüz, Y. (1993). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Kólter Koleji Yayınları
- Balcı, A. (1989). Eğitimsel Araştırmanın Eğitimsel Sorunların Çözümüne Uygulanması. *Ankara Üniversitesi Eğitim bilimleri Fakóltesi Dergisi*, 22(1), 411-420, DOI: 10.1501/Egifak_0000000868
- Bremer, T. (2020). Materiality and literature: an introduction. *Neohelicon* 47, 349–356. <https://doi.org/10.1007/s11059-020-00566-7>
- Burke, P. (2000). A social history of knowledge. Vol. 1: From Gutenberg to Diderot. Cambridge: Polity.
- Burke, P. (2012). A social history of knowledge. Vol. 2: From the Encyclopédie to Wikipedia. Cambridge: Polity.
- Demirkaya, H. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ders Kitabı. R. Sever ve E. Koçoğlu (Eds.), *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde ss.89-104. Pegem Akademi.
- Elliott, D. (1992). Reforming social studies: Implications for curriculum and textbooks. *Publishing Research Quarterly*, 8(4), 71-80.
- Erginer, A (2006). Eğitim Bilimine Giriş Dersi. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 50-52.
- Ersoy, F. ve Şahin, T. (2012). Examination of social studies textbooks in terms of approaches of values education. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(2), 1547-1558.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Yelkentepe Yayınları.
- Gibson, S. (2012). “Why do we learn this stuff”? Students’ views on the purpose of social studies. *Canadian Social Studies*, 45(1), 43-58.
- Gök, E., İpek, C., Yaylacı, A. F. ve Beldağ, A. (2016). Yükseköğretim Ders Kitaplarında Nitelik: Eğitim Bilimleri Alanındaki Kitaplara İlişkin Bir İnceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1245-1262.
- Gözütok, F. D., Karacaoğlu, C. ve Akgün, Ö. (2005). İlköğretim programlarının öğretmen yeterlikleri açısından değerlendirilmesi. Eğitimde Yansımalar: VIII, Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, 14-16 Kasım 2005. 16-38., Kayseri.
- Güven, İ. ve Demirhan İşcan, C. (2006). Yeni İlköğretim Programlarının Basına Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Dergisi*, 39(2), 95-123.
- Hartley, D. (1995). The ‘McDonaldization’ of Higher Education: Food for Thought? *Oxford Review of Education*, 21(4), 409-423, <https://www.jstor.org/stable/1050719>
- Hussain, R. (2012, Kasım). Students’ views of impact of textbooks on their achievements. In Search of Relevance and Sustainability of Educational Change: An International Conference at Aga Khan University Institute for Educational Development, 430-438.
- İnci, S. ve Kaya, V. H. (2022). Eğitimde Multidisipliner, Disiplinlerarası ve Transdisipliner Kavramları. *Milli Eğitim*, 51(235), 2757-2772.
- Kavak, Y., Aydın, A. ve Akbaba Altun, S. (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakólterleri (1982-2007)*. (Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi). Yükseköğretim Kurulu

Yayını.

- Kaya, B., & Aladağ, C. (2023). 2018 coğrafya dersi öğretim programı kazanımlarında yer alan bazı temel kavramların analizi ve ontolojik değerlendirilmesi. *Edutech Research Dergisi*, 1(1), 26-47.
- Kesik, F. ve Bayram, A. (2015). Eğitim Sisteminin Eleştirel Pedagoji Perspektifinden Bir Değerlendirmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 900-921, DOI: 10.17860/efd.42583
- Korkmaz, İ. (2006). Yeni İlköğretim Birinci Sınıf Programının Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 419-431.
- Kösterelioğlu, İ. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş Dersinin Bilişsel Alan Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Kurt, T., Okumuşlar, M. ve Seki, T. (2023). Öğretmenlerin Eleştirel Pedagoji Yönelimleri Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 5(3), 665-678.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (1998). Türkiye’de Öğretmen Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 37, 40-44.
- O’Connor, C. ve Joffe, H. (2020). Intercoder Reliability in Qualitative Research: Debates and Practical Guidelines. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-13, DOI: 10.1177/1609406919899220
- Özdemir, A. ve Tüysüz, F. (2017). Özel okul yatırımları için Türkiye’deki 81 ilin çok kriterli karar verme yöntemleri ile stratejik analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 93-114, DOI: 10.15285/maruaeabd.295291
- Özgül, İ. (2017). Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliğine İlişkin Müzik Derslerinin Çözümlemesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(64), 1496-1509. <https://doi.org/10.17755/esosder.304587>
- Peker Ünal, D. (2019). Ders Kitaplarında Sunulan İçeriğin Yaşam Boyu Öğrenme Becerilerini Kazandırma Düzeyinin İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 79-97.
- Ritzer, G. (1983). The “McDonaldization” of Society. *The Journal of American Culture*, 6(1), 100-107, https://doi.org/10.1111/j.1542-734X.1983.0601_100.x
- Ritzer, G. (2014). *The McDonaldization of Society*. (8th ed.). SAGE Publications.
- Roberts, S. L. (2014). Effectively using social studies textbooks in historical inquiry. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), 119-128.
- Roberts, S. L. (2014). Effectively using social studies textbooks in historical inquiry. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), 119-128.
- Schleunes, K. A. (1979). Enlightenment, Reform, Reaction: The Schooling Revolution in Prussia. *Central European History*, 12(4), 315–342, DOI:10.1017/S0008938900022457
- Schug, M. C., Western, R. D. & Enochs, L. G. (1997). Why do social studies teachers use textbooks? The answer may lie in economic theory. *Social Education*, 61(2), 97-101.
- Şimşek, A. ve Esmen, C. T. (2021). Türk Tarihinin Yazımına İlişkin Bazı Sorun Tespitleri ve “Zihniyet Temelli Tarih” Modeli Önerisi. *Türkiyat Mecmuası*, 31(1), 375-399, DOI:

10.26650/iuturkiyat.880761

- Som, İ., Türkan, A., & Altun, S. (2016). UbD modeline göre eğitim bilimlerine giriş dersinin tasarlanması: Öğretmen adaylarının başarı, tutum ve derse ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(4), 1341-1351.
- Tindall, L. C. (1996). *A comparison of teaching social studies using a traditional textbook approach versus using a literature based approach*. [Unpublished master thesis]. Mercer University Atlanta, Georgia.
- Ünder, H. (2010). Yapılandırmacılığın Epistemolojik Savlarının Türkiye’de İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Programlarında Görünümleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 199-214.
- Yapıcı, M. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitim. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 223-229.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: As an introductory course to the teaching profession, Introduction to Education, having different names in different time periods, includes the presentation of the basic concepts, approaches and methods needed for the teaching profession. As such, the course is expected to lead the preservice teacher into a successful career in education and a successful transition to the world of teaching. One of the most frequently used resources by teacher educators for the aforementioned transition is undoubtedly the textbooks written for these courses. This study aimed at analyzing the content of such textbooks (Introduction to Education, Introduction to Educational Sciences or Introduction to the Teaching Profession) published in Türkiye between 1997 and 2020 to determine how the field of education is conceptualized and how this conceptualization has changed over the years.

Method: As a result of the analysis, the study determined that a standardization emerged in introductory books on education, especially towards the 2020s. While period A books were unique in terms of content and chapters, standardization started to become evident in period B, and this standardization became established in period C books. As a matter of fact, in the C period, chapter names, sequences, number of chapters, etc. are quite similar. In terms of conceptualization of education, findings indicate that in period A, authors tended to use the definitions created by themselves instead of using different definitions of education made by other authors. However, this situation changed in the B and especially in the C period and turned into the use of the definitions created in the A period. As a matter of fact, while Ertürk's (1972) definition of education was used in only one book in the A period, this definition was used much more in the books of the B period, and in the C period, Ertürk's (1972) definition was found to be the most frequently used definition of education. Congruent with the behaviorist tendency in this definition, the study yielded that education was mostly defined in relation to the behaviorist approach in the books that were analyzed. Moreover, the definitions of education in all period books emphasize the acculturation of the individual, the acceptance of the values of the society in which he/she lives, and the transfer of cultural values to new generations. In addition, in terms of the conceptualization of education, education has been associated with different social sciences such as sociology, philosophy, psychology, etc. in every period, so it can be concluded that education is seen as an interdisciplinary field of study in the literature.

Discussion: The study argues that standardization in books that were analyzed might be a result of McDonaldization of higher education. In Türkiye, the fact that the Council of Higher Education (YÖK) has determined ready-made content for education faculty programs, including introductory courses, can be considered within the control dimension of McDonaldization. One of the reflections of this standardization can be seen in the standard definitions given for education in the books examined.

Conclusion and Suggestions:

- The time span of the research can be extended to examine the conceptualization of education in books that serve as an introduction to education before 1997,
- The study analyzed the introductory books on education as a whole. Other researchers who are interested in the subject can focus on a section of the books according to their interests and conduct in-depth analysis,
- In order to see how education is conceptualized in other countries and to compare it with the conceptualization in Türkiye, studies analyzing introductory books on education in other languages and comparative analyses comparing them with those in Türkiye could be conducted,
- The impact of the interdisciplinary structure of education on the debates about whether education is an independent science can be addressed through theoretical discussions,
- The opinions of teachers, students and field experts on the introduction to education books can be examined,
- The effect of the current structure in the introductory textbooks on pre-service teachers in terms of various variables towards the profession can be the subject of research.
- Standardization in introductory textbooks may cause a broad concept such as education to be seen only through certain, narrow perspectives. For this reason, originality and different perspectives can be included in the writing of introduction to education books,
- In the definitions of education, which is the first step in the conceptualization of education, theoretical foundations can be sought beyond the traces of the behaviorist approach.